

A kockás kendő

A kapcsolatom a plágiummal személyes. Elkövettem. A más szellemi tulajdonával való visszaélés, bár ezt a kifejezést hírből sem ismertem akkor, már tizenkét éves koromban is édes-keserű tapasztalat volt.

Épp akkor töltöttem el életem egyik legcsodálatosabb nyári szünetét. A városi élettől elszakított lényemet nagyszüleimnél, vidéken, a tanyasi jó levegőn igyekeztek megnevelni. A magamfajta panelvirág nem is álmodhatott olyan élményekről, amilyenekben ott volt részem. Minden mesébe illő volt: az állatok, az emberek, a kifogyhatatlan kalandok és csínytevések, amiket az egészségügyi megfontolásból szintén vidéken nyaraltatott unokatestvéreimmel együtt vittünk véghez. Ezekben hű társaink voltak a kutyák, macskák, egyéb állatok, akik alkalomadtán ellenséges katonává, szörnyé és ki tudja még mivé változtak át, hogy ellenük megvédehessük a homokvárat, a kutyaházat, disznóólat, meg egymást.

Voltak csínyek, amikben persze a jószágok nem vehettek részt; titkos küldetések, melyekről nekik sem volt szabad tudniuk. Mikor a rosszság a tetőfokára hágott, az már olyasmi volt, mely nem tűrt tanúkat.

Ilyen küldetés volt a nagyszüleink, szomszéd bácsi, postás bácsi és úgy általában minden felnőtt által kategorikusan megtiltott fáramászás. Önmagában nem nagy tudomány, de az, ha a kiszemelt fa háromszor olyan magas, mint a ház, és tizenötször olyan magas, mint mi. A gyerek pedig megérzi a felnőtt félelmét, kiszagolja az agyában pergő rémképeket, amikben a felügyelete alatt álló gyereket látja lefelé zuhanni az óriásfáról. És egy valamirevaló kölkök azonnal munkához is lát, hogy megvalósítsa gondviselője legrosszabb rémálmát.

A testvérem, az unokatestvéreim és én kisebb vita után kinéztük az egyik fát – úgy döntöttünk, nem az számít, hány ág van rajta, hanem hogy mennyire magas és hogy nagyapánk mennyire ordítana hangosan, ha meglátna rajta bennünket, aztán nekiláttunk a meghódításának. A csapat nagyobbik része feladta a legalsó ágnál, ahol elfogytak a kapaszkodók, de a keménymag kitarzott.

Felértünk. Minden pillanatban azt vártam, hogy valaki kiszúr bennünket és összesíkítja a tanyavilágot, de csendben voltunk, és észrevétlenek maradtunk. Odafenn csak a szél szólt, a himbálózó csúcsról beláttuk az egész birodalmunkat. Láttuk a dülőutakat, melyeken

naphosszat tébláboltunk, a kerteket, a benne serénykedő emberekkel, az állatokat, amint lustán kószálnak a földeken, a falhoz támasztott bicikliket, melyek percekkel korábban még csatalovaink voltak, a kiterített ruhákat a szárítókötélen, nagyanyám rózsáskertjét, lovaskocsikat, szénaboglyákat. Bal felé, a tanyavilágon túl a földek szabályos, egyenes vonalak mentén kapcsolódtak egymásba, tiritarkára festve a tájat egész a horizontig.

A levegő édes volt és meleg, de már érzett benne az ősz, ami hamarosan el is érkezett. Nagyszüleink megkönnyebbülve adtak át minket a szüleinknek, mi pedig visszatértünk a városba, visszaültünk az iskolapadba.

Hátunk mögött életünk addigi legizgalmasabb nyarával kifejezetten örültünk a tanítónő nem túl eredeti ötletének, miszerint mindenki írjon fogalmazást a nyári élményeiről. Téma volt bőven. Otthon, homályos kis szobámban firkálgattam a füzetembe, és igyekeztem szavakba, mondatokba önteni azokat a kalandokat, amiken keresztül mentem. Hirtelen belémhasított az érzés, hogy átadni lehetetlen az élményeket, amint engedelmesen kanyargó kis mondatokba írtam őket, üressé, jelentéktelenné váltak. Fájt, ahogy a fehér papíron egyre kifakulnak az emlékképeim, különösen a fáramászás nyár végi, mindent megpecsételő momentuma. Úgy éreztem, segítségre van szükségem: írnom kellene valami olyat, ami visszacsempészi a fogalmazásomba a hiányzó eredetiséget; valamit, ami garantálja, hogy ezek az élmények az enyéme, személyesen hozzám tartoznak. Valami ütőset.

Aztán eszembe ötlött nyár eleji olvasmányom, a *Nils Holgersson csodálatos utazása*, melyet útban nagyanyámékhoz fejeztem be. Az izgalmak közepette rendesen meg is feledkeztem róla, még a fá tetején sem jutott eszembe az a nagyszerűen ideillő hasonlat, melyet épp egy felülről látott táj kapcsán említ az író: „Mikor Nils nagy nehezen rászánta magát és lenézett, azt hitte, óriási kockás kendő van kiterítve alatta.”¹ Most viszont azonnal beugrott, és azon nyomban bele is írtam a fogalmazásomba. Elégedett voltam, tudtam, hogy ennek sikere lesz. A fogalmazásomnak zamatot adott, abban pedig holtbiztos voltam, hogy senki nem olvasta a *Nils Holgersson*-t, különösen a tanítónő nem. Sikerem biztos tudatában adtam be másnap a dolgozatomat, vártam az év eleji potya ötöst. Jól fog jönni később, mikor már nem a nyári élményeket kell megírni, hanem verseket kell elemezni.

Türelmetlenül vártam az órát, mikor sor kerül a fogalmazások kiosztására, türelmetlenül vártam a jól megérdemelt ötösömet. A tanítónő szertartásos arccal jött be, a

¹ Lagerlöf, Selma. *Nils Holgersson csodálatos utazása*, Móra Könyvkiadó, Budapest, 1977, 14.o.

fogalmazáskupacot az asztal sarkára helyezte, majd a kupac tetejéről levett egy füzetet. Az enyém volt. Minden elveszett, a tanítónő olvasta a *Nils Holgersson*-t, gondoltam hirtelen. Talán bele is sápadtam. A tanítónő ezután felolvasta az osztály legjobban sikerült, leggyönyörűbb fogalmazását, az enyémet. A többiek is olvasták a *Nils Holgersson*-t, gondoltam ismét, halálra váltan vártam a végét. Nem is hallottam a kockás kendős hasonlatot, illetve mást sem hallottam, ott zúgott a fejemben. Valaki fel fogja ismerni. Nem ismerték fel, a felolvasás véget ért, de jó, hogy nem hosszabb, futott át az agyamon. Már nyúltam volna a füzetért, hogy legyen vége az egésznek, még az ötöst sem kérem, csak legyen vége – a tanítónő azonban nem adta át, hanem visszatette az asztalára. A tanáriban is fel szeretné majd olvasni, közölte velem és az osztállyal, nekem pedig akkorát dobbant a szívem, hogy alig fért a mellkasomba. A tanárok aztán végképp biztosan olvasták a *Nils Holgersson csodálatos utazását*, végem van. Kizárt, hogy a tanáriban ne olvasta volna valaki, vagy olvasná valaki épp a *Nils Holgersson csodálatos utazását*. Elbuktam. Szép volt, amíg tartott, és akár be is jöhetett volna, gondoltam, de elátkoztam a pillanatot, mikor ott, a homályos szobában, az íróasztal felett beugrott ez a más által kitalált, de azért tagadhatatlanul szép hasonlat.

Aznap, és még pár éjszakán át nem tudtam aludni, egyre a kockás kendő járt a fejemben, meg hogy mit szólnának a vadludak, meg hogy vajon melyik tanár fog vöröslő fejjel elmállni másnap azzal, hogy ő bizony olvasta a *Nils Holgersson csodálatos utazását*. Csak az elkerülhetetlen megaláztatás járt az eszemben, az a pillanat, amikor kiderül a csalás. Egy teljes hétbe került, mire megnyugodtam, hiszen még lehet, hogy valakinek csak később ugrik be, hogy mintha olvasott volna valamit egy kockás kendőről a *Nils Holgersson*-ban. De nem jött senki, nem szólt senki. Akinek ellenvetése van, az szóljon most, vagy hallgasson mindörökre, ugrott be a filmekből ismerős mondat. Tényleg nem olvasta senki a *Nils Holgersson csodálatos utazását*, csak én. Nem olvasott senki a kockás kendőről, csak én.

Az ötösömet megkaptam, de ötösnek még nem volt olyan keserű íze, mint annak. És később valóban jól jött, mert a verselemzésekkel tényleg meggyűlt a bajom.

Azóta is bánom. Azt bánom, hogy miért nem találtam ki a saját élményemnek, a saját örökre szóló gyerekkori emlékemnek egy saját hasonlatot. Ott a testvéremmel a fa tetején olyat láttam, mely láttán valóban felkiálthattam volna, hogy „Micsoda óriási kockás kendő!”^{2 2}, de más szavai mindig méltatlanok a saját gondolatainkhoz. A nagyszüleim tanyája felülről pedig leginkább a nagyszüleim tanyájára hasonlított.

^{2 2} Lagerlöf, Selma. *Nils Holgersson csodálatos utazása*, Móra Könyvkiadó, Budapest, 1977, 14.o.

